

■ คู่มือนักเรียนประถมศึกษา ■

เราคือผู้พิชิต

โรคไข้เลือดออก

กรมควบคุมโรค
กระทรวงสาธารณสุข

สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

องค์การอนามัยโลก

สารบัญ

คำชี้แจง	3
ใบความรู้และกิจกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	
1. โรคไข้เลือดออกและสาเหตุการเกิดโรค	4
2. ธรรมชาติของยุงลาย	5
3. แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย	5
4. ข้อแตกต่างของยุงลายกับยุงชนิดอื่นๆ ในท้องถิ่น	7
5. วงจรชีวิตยุงลาย	8
6. กลุ่มที่เสี่ยงเป็นโรคไข้เลือดออก	9
7. การป้องกันและดูแลตนเองไม่ให้เป็นโรคไข้เลือดออก	10
8. การกำจัดลูกน้ำยุงลาย	11
ใบความรู้และกิจกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	
1. โรคไข้เลือดออกและสาเหตุการเกิดโรค	13
2. ธรรมชาติของยุงลาย	14
3. แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย	14
4. ข้อแตกต่างของยุงลายกับยุงชนิดอื่นๆ ในท้องถิ่น	15
5. วงจรชีวิตยุงลาย	16
6. กลุ่มที่เสี่ยงเป็นโรคไข้เลือดออก	17
7. การป้องกันและดูแลตนเองไม่ให้เป็นโรคไข้เลือดออก	18
8. การกำจัดลูกน้ำยุงลาย	19
ใบความรู้และกิจกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
1. โรคไข้เลือดออกและสาเหตุการเกิดโรค	21
2. อาการของโรคไข้เลือดออก	22
3. การดูแลเบื้องต้นและการรักษา	22
4. ข้อแตกต่างของยุงลายกับยุงชนิดอื่นๆ ในท้องถิ่น	23
5. วงจรชีวิตยุงลาย	25
6. กลุ่มที่เสี่ยงเป็นโรคไข้เลือดออก	27
7. วิธีปฏิบัติเมื่อมีผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก	28
8. การกำจัดลูกน้ำยุงลาย	29
แหล่งข้อมูลในการขอรับคำแนะนำ	31

คำชี้แจง

ในแต่ละปีมีเด็ก วัยรุ่น และผู้ใหญ่จำนวนมากป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก และหลายรายถึงกับเสียชีวิต สร้างความเศร้าโศกเสียใจให้กับครอบครัว รวมทั้งก่อให้เกิดความสูญเสียทรัพยากรบุคคลของประเทศ ทั้งๆ ที่โรคไข้เลือดออกเป็นโรคที่ป้องกันได้ หากทุกคนร่วมกันดูแลกำจัดลูกน้ำยุงลายให้หมดไปจากบ้านและชุมชน นักเรียนเป็นผู้ที่สามารถป้องกันตนเอง ครอบครัว และผู้อื่นให้ปลอดภัยจากโรคไข้เลือดออกได้ โดยใช้คู่มือเล่มนี้เป็นแนวทาง

กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมกันจัดทำคู่มือการเรียนรู้โรคไข้เลือดออกเล่มนี้ เพื่อเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 ประกอบด้วย ใบความรู้โรคไข้เลือดออกและการปฏิบัติกิจกรรม ขอให้นักเรียนได้ศึกษาและปฏิบัติทุกกิจกรรม โดยทำลงในสมุดงานของนักเรียน (นักเรียนรุ่นต่อไปจะได้ใช้ประโยชน์ในหนังสือเล่มนี้ด้วย) แล้วนักเรียนก็จะประสบผลสำเร็จในการเป็น “ผู้พิชิตโรคไข้เลือดออก”

คณะผู้จัดทำ

เมษายน 2550

ใบความรู้และกิจกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. โรคไข้เลือดออกและสาเหตุการเกิดโรค

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่มียุงลายเป็นพาหะนำโรค เชื้อที่เป็นสาเหตุคือเชื้อไวรัสเดงกี ในแต่ละปีจะมีผู้ป่วยจำนวนมาก พบมากในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี โรคไข้เลือดออกมักจะระบาดในฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน เนื่องจากในฤดูฝนมีเศษภาชนะซึ่งน้ำจำนวนมาก

โรคไข้เลือดออกติดต่อมาสู่คน โดยยุงลายตัวเมียกัดและดูดเลือดผู้ป่วย เชื้อไวรัสในตัวผู้ป่วยจะเข้าสู่กระเพาะยุง เพิ่มจำนวนมากขึ้นแล้วออกมาที่ตอม่น้ำลายยุง เมื่อยุงมีเชื้อไปกัดคนปกติ จะถ่ายทอดเชื้อเข้าสู่คนที่ถูกยุงกัดได้

กิจกรรมที่ 1 (ป.4)

1. เชื้อที่เป็นสาเหตุของโรคไข้เลือดออกคือ
2. โรคไข้เลือดออกติดต่อเข้าสู่คนโดยวิธีใด
3. ค้นหาพาหะนำโรคไข้เลือดออก ในภาพมียุงทั้งหมด ตัว

2. ธรรมชาติของยุงลาย

ยุงลายที่เป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออก มีอยู่ 2 ชนิด คือยุงลายบ้านและยุงลายสวน ธรรมชาติของยุงลายชอบอยู่ตามมุมมืดของบ้าน ตามราวเสื้อผ้า และบริเวณที่ไม่มีลมพัดผ่าน ชอบหากินในตอนกลางวัน วางไข่ในน้ำนิ่ง ใส สะอาด ตามภาชนะซึ่งน้ำทั่วไปทั้งในบ้านและรอบบ้าน เช่น ถังน้ำในห้องน้ำ แจกัน ภาชนะเลี้ยงปลูด่าง จานรองกระถางต้นไม้ และเศษวัสดุที่มีน้ำขัง เป็นต้น

กิจกรรมที่ 2 (ป.4)

1. หลังจากเลิกเรียน จำจะออกไปวิ่งเล่นกับเพื่อนๆ ส่วนแดงชอบไปเล่นเกมสตามร้านเกมส์ นักเรียนคิดว่าระหว่างดำกับแดง ใครจะถูกยุงลายกัดมากกว่ากัน เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

ยุงลายบ้าน จะวางไข่ตามภาชนะซึ่งน้ำที่มีน้ำนิ่งใส จะสะอาดหรือไม่ก็ได้ น้ำฝนเป็นแหล่งที่ยุงลายชอบวางไข่มากที่สุด ดังนั้น แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายบ้านจึงมักอยู่ตามภาชนะที่ไม่มีฝาปิด ทั้งภายในและนอกบ้าน เช่น โอ่งน้ำ บ่อซีเมนต์ในห้องน้ำ จานรองกระถางต้นไม้ อ่างล้างเท้า ยางรถยนต์ ภาชนะใส่น้ำให้สัตว์เลี้ยง เศษภาชนะแตกหัก สำหรับในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะพบลูกน้ำในบ่อซีเมนต์ในห้องน้ำ และแจกันปลูกปลูด่าง เป็นต้น

ยุงลายสวน จะวางไข่ในแหล่งน้ำขังตามธรรมชาติ เช่น โพงไม้ กระบอไม้ไฟ กะลามะพร้าว ถ้วยรองน้ำยางพารา กาบใบของพืช เช่น กลั้วขี้ พลับพลึง บอน มะพร้าว เป็นต้น

แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ในบ้าน / ในโรงเรียน	แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย นอกบ้าน	แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายสวน
   	 	

กิจกรรมที่ 3 (ป.4)

ให้นักเรียนเขียนผังความคิดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และวาดภาพ

4. ข้อแตกต่างของยุงลายกับยุงชนิดอื่นๆในท้องถิ่น

ยุงมีหลายชนิด ได้แก่ ยุงลาย ยุงรำคาญ ยุงก้นปล่อง และยุงเสือ ยุงลายมีขนาดเล็กสีดำ ขามีลายขาวสลับดำ ยุงรำคาญลำตัวมีสีน้ำตาลถึงดำ ไม่มีลวดลาย เวลาเกาะพักจะขนานกับพื้น ยุงก้นปล่องตัวสีน้ำตาล ไม่มีลวดลาย เวลาเกาะพักจะทำมุม 45 องศา กับพื้น ยุงเสือนี้อันใหญ่กว่า ยุงลายมีสีน้ำตาลอ่อน เมื่อเกาะพักลำตัวขนานกับพื้น

ยุงลาย

ยุงก้นปล่อง

ยุงรำคาญ

ยุงเสือ

กิจกรรมที่ 4 (ป.4)

บอกได้ไหมเอ๋ย? ภาพไหนคือยุงชนิดใด นักเรียนลองโยงเส้นให้ถูกต้องกับภาพ

ยุงรำคาญ

ยุงลาย

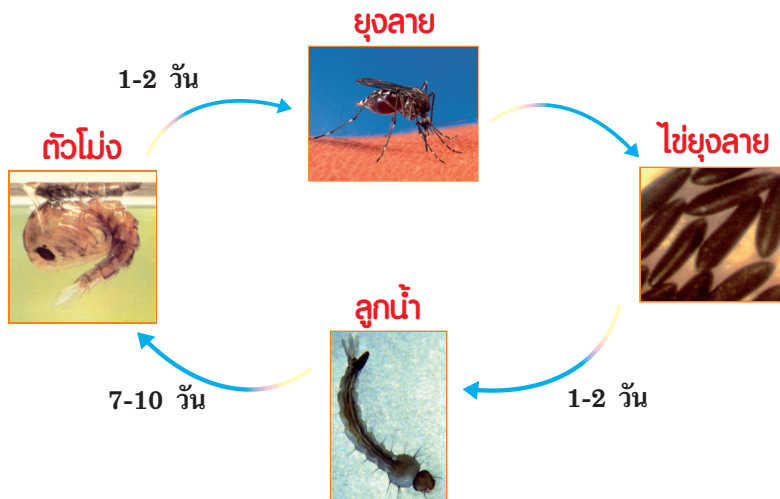
ยุงก้นปล่อง

5. วงจรชีวิตยุงลาย

ยุงลายเจริญเติบโตโดยมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างเป็น 4 ระยะ คือ ไข่ (egg) ลูกน้ำ (larva) ตัวโม่ง (pupa) ตัวเต็มวัย (adult) ระยะเวลาเจริญเติบโตจากไข่เป็นตัวเต็มวัยประมาณ 9 - 14 วัน

หลังจากยุงลายตัวเมียดูดกินเลือดแล้ว จะวางไข่บริเวณขอบภาชนะที่มีน้ำใส นิ่ง **ไข่** จะมีลักษณะเป็นฟองเดี่ยว สีดำ รวมกันเป็นกลุ่ม ประมาณ 1-2 วัน ไข่จะเจริญเติบโตออกเป็น **ลูกน้ำ** ลูกน้ำจะเคลื่อนไหวอย่างว่องไวคล้ายงูเลื้อย เกาะทำมุมกับผิวน้ำ 45 องศา เมื่อมีอายุ 7-10 วัน จะกลายเป็น **ตัวโม่ง** ตัวโม่งจะเคลื่อนไหวช้า มีอายุ 1-2 วัน จะลอกคราบเป็น **ยุงเต็มวัย** ยุงตัวผู้มีอายุ 6-7 วัน ส่วนยุงตัวเมียมีอายุ 45 วัน

วงจรชีวิตยุงลาย

กิจกรรมที่ 5 (ป.4)

ให้นักเรียนจับคู่ข้อความที่มีความสัมพันธ์กัน

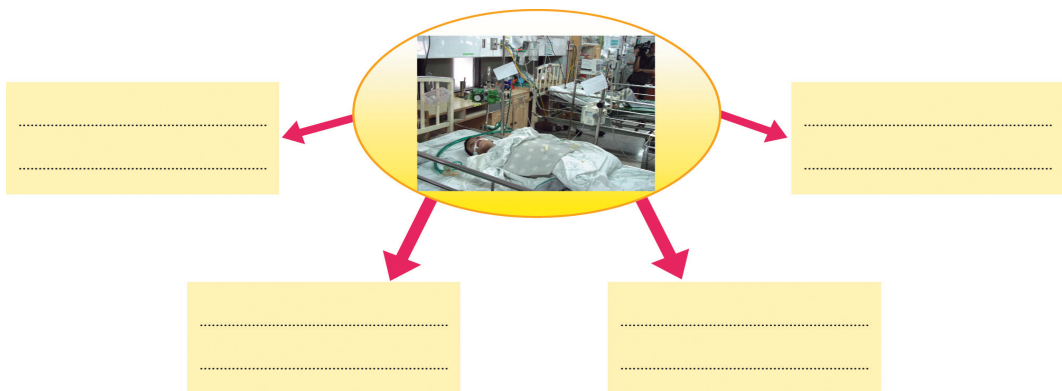
1. ไข่ฟักตัวเป็นลูกน้ำ.....	ก.	7 - 10 วัน
2. ลูกน้ำกลายเป็นตัวโม่ง.....	ข.	1 - 2 วัน
3. ตัวโม่งกลายเป็นตัวเต็มวัย.....	ค.	1 - 2 วัน

6. กลุ่มที่เสี่ยงเป็นโรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออก เป็นโรคติดต่อที่มีุงลายเป็นพาหะนำโรค พบมากในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี โดยเฉพาะเด็กนักเรียนจะมีโอกาสป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกมากที่สุด ยุงลายมักหลบซ่อนตัวในที่มืดทั้งในบ้านและรอบบริเวณบ้าน ดังนั้นเด็กๆ ที่ชอบเล่นในบริเวณที่มืด อับ ไม่มีลมพัดผ่าน ก็จะมีโอกาสป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกได้ หากบ้านหรือชุมชนใดปล่อยให้มียุงลายแพร่พันธุ์ของ ยุงลายอยู่ตามโอ่งน้ำ ภาชนะกักเก็บน้ำในห้องน้ำ กระป๋อง กะลา และเศษภาชนะที่ขังน้ำ จะเสี่ยงต่อการเป็นโรคไข้เลือดออกได้ นอกจากนี้ หากมีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกอยู่ในชุมชนจะทำให้ คนในชุมชนนั้นมีโอกาสเสี่ยงต่อการป่วยได้เช่นกัน

กิจกรรมที่ 6 (ป.4)

ใครบ้างที่มีโอกาสป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก ให้นักเรียนเติมข้อความลงในกรอบในสี่เหลี่ยม

7. การป้องกันและดูแลตนเองไม่ให้เป็นโรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่เป็นอันตรายถึงชีวิต และแพร่ระบาดไปยังบุคคลอื่นได้ นักเรียนสามารถป้องกันตนเองไม่ให้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกได้ คือ ไม่ปล่อยยุงกัด เช่น นอนในมุ้ง อยู่ในบริเวณที่มีลมพัดผ่าน ใส่มุ้งยุง เป็นต้น แต่การกำจัดยุงเป็นวิธีที่ทำได้ยาก เพราะยุงสามารถบินหนีได้ **วิธีที่ได้ผลและง่ายที่สุด คือ การกำจัดยุงในระยะที่ยังเป็นลูกน้ำ** เพราะลูกน้ำอยู่ในภาชนะที่มีขอบเขตจำกัดไม่สามารถหนีไปไหนได้ โดยการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายทั้งในบ้าน โรงเรียน และในชุมชนของนักเรียน

กิจกรรมที่ 7 (ป.4)

นักเรียนเขียนเรียงความเรื่องการป้องกันโรคไข้เลือดออก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

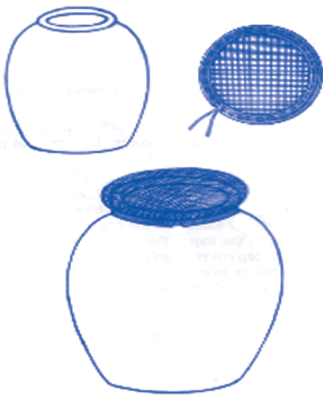
.....

.....

8 การกำจัดลูกน้ำยุงลาย

การกำจัดลูกน้ำยุงลายให้หมดไปจากบ้าน โรงเรียน และชุมชน เป็นการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ดีที่สุด วิธีการกำจัดลูกน้ำยุงลาย มีดังนี้

1. ปิดปากภาชนะเก็บน้ำ ด้วยตาข่ายในล่อน ให้มีดัดจนยุงลายไม่สามารถเล็ดลอดเข้าไปวางไข่ได้

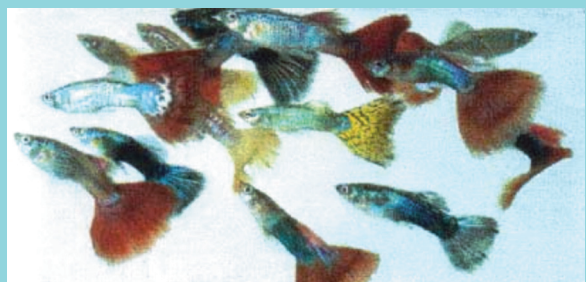

ภาพแสดงการปิดปากโอ่งน้ำด้วยตาข่ายในล่อน

2. หมั่นเปลี่ยนน้ำทุก 7 วัน เช่น แจกันดอกไม้ที่หิ้งบูชาพระ ภาชนะที่ใส่ต้นพลูด่าง
3. เติมน้ำเดือดจัดๆ ทุก 7 วัน วิธีนี้ใช้ได้กับถ้วยหล่อขาตุ๋นกับข้าวก้นมด
4. ใช้กระชอนช้อนลูกน้ำ ในโอ่งน้ำ ป่อซีเมนต์เก็บน้ำในห้องน้ำ ห้องส้วม ฯลฯ
5. ปล่อยลูกน้ำยุงยักซ์ ปล่อยปลากินลูกน้ำ ลงในภาชนะที่ไม่สามารถปิดฝาได้

ลูกน้ำยุงยักซ์

ปลาหางนกยูง

กิจกรรมที่ 8 (ป.4)

กิจกรรมการสำรวจและกำจัดลูกน้ำยุงลาย และบันทึกกิจกรรมการสำรวจ

ชื่อนักเรียน..... ชั้น.....
 สถานที่สำรวจ () โรงเรียน ชื่อ.....
 () บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัด.....

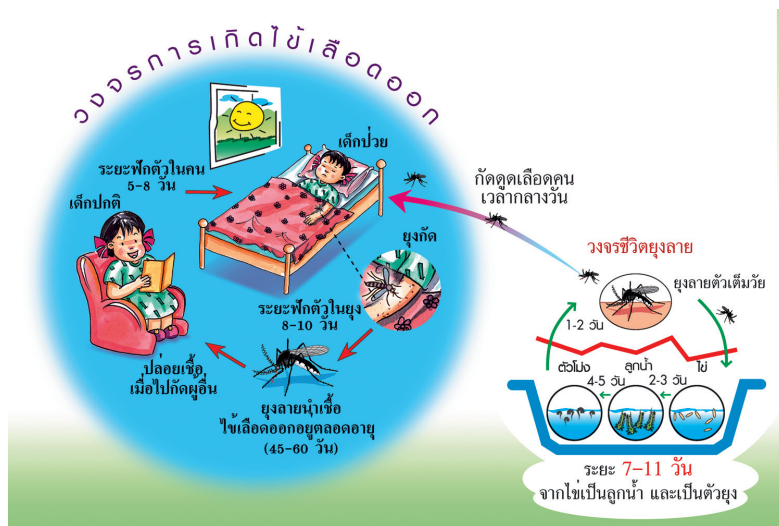
วัน เดือน ปี ที่สำรวจ	ภาชนะที่พบลูกน้ำ	จำนวนลูกน้ำ ที่พบ	วิธีการกำจัด

ใบความรู้และกิจกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. โรคไข้เลือดออกและสาเหตุของโรค

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่มียุงลายเป็นพาหะ มักจะระบาดทุกปีโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ในแต่ละปีจะมีผู้ป่วยจำนวนมาก พบผู้ป่วยมากในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี

เชื้อที่เป็นสาเหตุคือเชื้อไวรัสเดงกี ถ่ายทอดเข้าสู่คนโดยยุงลายตัวเมียกัดและดูดเลือดผู้ป่วยในระยะไข่สูง เชื้อไวรัสจะเข้าสู่ยุงเพื่อฟักตัวใช้เวลา 8-10 วัน แล้วจะออกมาที่ตอมน้ำลายยุง เมื่อยุงตัวนี้ไปกัดคนปกติก็จะแพร่เชื้อให้ผู้ที่ถูกกัด เชื้อไวรัสจะฟักตัวในคน ใช้เวลา 5-8 วัน จากนั้นคนที่ถูกยุงมีเชื้อกัดจะเกิดอาการของโรคได้

กิจกรรมที่ 1 (ป.5)

ให้นักเรียนเติมคำในช่องว่างให้ถูกต้อง

1. เชื้อไวรัสเดงกีเจริญเติบโตในตัวยุงใช้เวลา.....วัน จึงจะสามารถแพร่เชื้อไปยังผู้อื่นได้
2. เมื่อคนได้รับเชื้อไวรัสเดงกีเข้าไปในร่างกาย จะใช้เวลา.....วัน จึงจะสามารถแพร่โรคไปยังผู้อื่นได้ถ้ามียุงลายตัวเมียมากัด

2. ธรรมชาติของยุงลาย

- ◆ ยุงลายจะมีชุกชุมและแพร่พันธุ์เป็นจำนวนมากในฤดูฝน เพราะมีจำนวนภาชนะที่มีน้ำขังอยู่มากมาย เหมาะแก่การแพร่พันธุ์
- ◆ ยุงลายชอบวางไข่ในน้ำนิ่งมากที่สุด เช่น โถง แจกันดอกไม้ จานรองกระถางต้นไม้ บ่อซีเมนต์เก็บน้ำในห้องน้ำ เป็นต้น
- ◆ ยุงลายที่เป็นพาหะนำเชื้อไวรัสไข้เลือดออก คือ ยุงลายตัวเมีย ส่วนยุงลายตัวผู้ไม่กินเลือด แต่จะดูดกินน้ำหวานจากเกสรดอกไม้หรือผลไม้
- ◆ ยุงลายชอบหากินในเวลากลางวัน ชอบเกาะพักในบริเวณที่อับ มืด ไม่มีลมพัดผ่าน เช่น เสื้อผ้าที่แขวนไว้บนราวตากผ้าในบ้าน, มุมห้อง ใต้โต๊ะ ดังนั้น นักเรียนต้องนอนในมุ้งและไม่อยู่ในบริเวณอับมืด ไม่มีลมพัดผ่าน

กิจกรรมที่ 2 (ป.5)

บ้านของฉันไม่มียุงลาย

ให้นักเรียนออกแบบบ้านที่ปลอดลูกน้ำและยุงลาย เพื่อทุกคนในบ้านไม่เป็นโรคไข้เลือดออก

3. แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

ยุงลายที่เป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออก มีอยู่ 2 ชนิด คือยุงลายบ้านและยุงลายสวน ยุงลายทั้ง 2 ชนิด จะวางไข่ตามภาชนะซึ่งน้ำที่นิ่งใส น้ำนั้นจะสะอาดหรือไม่ก็ได้

ยุงลายบ้าน จะวางไข่อยู่ตามภาชนะที่ไม่ปิดฝา ทั้งภายในและนอกบ้าน เช่น โถงน้ำ บ่อซีเมนต์ในห้องน้ำ ถ้วยหล่อขาตู้กันมด จานรองกระถางต้นไม้ อ่างล้างเท้า ยางรถยนต์ ไห ภาชนะใส่น้ำให้สัตว์เลี้ยง เศษภาชนะแตกหัก เป็นต้น สำหรับในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะพบในบ่อซีเมนต์ในห้องน้ำ แจกันปลูกพุ่มต่าง และที่รองถ้วยน้ำของเครื่องทำน้ำเย็น

ยุงลายสวน จะวางไข่ในแหล่งที่มีน้ำขังตามธรรมชาติ เช่น โพรงไม้ กระบอไม้ไผ่ กะลามะพร้าว ถ้วยรองน้ำยางพารา กาบใบของพืช เช่น กล้าย พลับพลึง บอน มะพร้าว เป็นต้น

กิจกรรมที่ 3 (ป.5)

เรื่องการสำรวจแหล่งยุงลาย

ให้นักเรียนสำรวจแหล่งที่พบ **ลูกน้ำยุงลาย** และวาดภาพระบายสีให้สวยงาม

4. ข้อแตกต่างของยุงลายกับยุงชนิดอื่นๆ ในท้องถิ่น

การสังเกตความแตกต่างของยุงแต่ละชนิด

ยุงลาย

วางไข่ในน้ำใสนิ่ง ตัวลูกน้ำจะเกาะท่ามูกกับผิวน้ำ ไข่ต่อแสงเมื่อเจอแสงลูกน้ำจะหลบทันที และว่ายน้ำอย่างรวดเร็วเหมือนงูเลื้อย
ตัวเต็มวัย ลำตัวและขามีลายสีดำสลับขาว

ยุงรำคาญ

วางไข่ในน้ำทั้ง ลูกน้ำจะเกาะท่ามูกกับผิวน้ำเหมือนยุงลาย แต่ไม่ไข่ต่อแสง
ตัวเต็มวัย ลำตัวสีน้ำตาลถึงดำ เมื่อเกาะพักลำตัวจะขนานกับพื้นหรือผิวน้ำ

ยุงก้นปล่อง

วางไข่ในน้ำใส ไหลริน ลูกน้ำจะเกาะขนานกับผิวน้ำไม่ไข่ต่อแสง
ตัวเต็มวัย ลำตัวสีน้ำตาลถึงดำ เมื่อเกาะพักลำตัวจะทำมุม 45 องศา กับพื้นหรือผิวน้ำ

กิจกรรมที่ 4 (ป.5)

กิจกรรมกลุ่ม ให้นักเรียนเก็บลูกน้ำในสถานที่ตามตาราง แล้วนำมาสังเกตและบันทึกความแตกต่าง

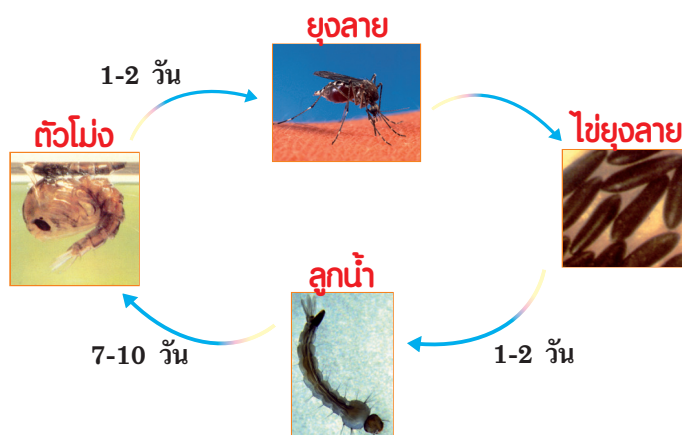
สถานที่เก็บลูกน้ำ	ลักษณะลูกน้ำ	ความว่องไวต่อแสง	การเกาะตัวกับผิวน้ำ	ลักษณะการว่ายน้ำ
เก็บจากในหาน้ำ				
เก็บจากคูน้ำหรือท่อระบายน้ำ				
เก็บจากในสวนข้างบ้าน				
เก็บจากแหล่งน้ำธรรมชาติ				

5. วงจรชีวิตของลาย

ยุงลายเจริญเติบโตโดยมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างเป็น 4 ระยะ คือ ไข่ (egg) ลูกน้ำ (larva) ตัวโม่ง (pupa) ตัวเต็มวัย (adult) ระยะเวลาเจริญเติบโตจากไข่เป็นตัวเต็มวัยประมาณ 9 - 14 วัน

หลังจากยุงลายตัวเมียดูดกินเลือดแล้ว จะวางไข่ในแหล่งน้ำที่มีลักษณะใส นิ่ง **ไข่** จะมีลักษณะเป็นฟองเดี่ยว สีดำ รวมกันเป็นกลุ่ม ตัวเมียวางไข่ครั้งละประมาณ 100 ฟอง ประมาณ 1-2 วัน ไข่จะเจริญเติบโตออกเป็นลูกน้ำ **ลูกน้ำ** จะเคลื่อนไหวอย่างว่องไวคล้ายงูเลื้อย เกาะทำมุมกับผิวน้ำ 45 องศา เมื่อมีอายุ 7-10 วัน จะกลายเป็นตัวโม่ง **ตัวโม่ง** จะเคลื่อนไหวช้า มีอายุ 1-2 วัน จะลอกคราบเป็น ยุง**ตัวเต็มวัย** ยุงตัวผู้มีอายุ 6-7 วัน ส่วนยุงตัวเมียมีอายุ 45 วัน หลังจากดูดกินเลือดคนเป็นอาหารแล้ว 2-3 วัน ยุงลายตัวเมียก็จะหาที่วางไข่

วงจรชีวิตของลาย

กิจกรรมที่ 5 (ป.5)

1. ให้นักเรียนคำนวณหาระยะเวลาการเจริญเติบโตของยุงลาย (วงจรชีวิตยุงลาย) ตั้งแต่ระยะไข่ จนกระทั่งเป็นยุงตัวเต็มวัยที่สามารถกัดคนได้ ต้องใช้ระยะเวลากี่วัน

.....

.....

.....

6. กลุ่มที่เสี่ยงเป็นโรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออก เป็นโรคติดต่อที่มียุงลายเป็นพาหะนำโรค พบมากในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ยุงลายจะออกหากินในตอนกลางวัน มักหลบซ่อนตัวในที่มืดทั้งในบ้านและรอบบริเวณบ้าน แหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายจะอยู่ตามโอ่งน้ำ ภาชนะกักเก็บน้ำในห้องน้ำ และเศษภาชนะที่ขังน้ำได้ โรคไข้เลือดออกจะระบาดในช่วงฤดูฝน ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน

ดังนั้นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค คือ

1. เด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี
2. เด็กๆ หรือผู้ที่ต้องอยู่ในบริเวณที่อับและมืด ไม่มีลมพัดผ่าน
3. ผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านที่มียุงและมีแหล่งเพาะพันธุ์จำนวนมาก
4. ผู้ที่อยู่ในชุมชน หรือหมู่บ้านที่มีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก
5. ผู้ที่ไม่เคยป่วยเป็นไข้เลือดออก จึงไม่มีภูมิคุ้มกัน
6. ผู้ที่เคยป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกแล้ว สามารถป่วยได้อีก หากถูกยุงที่มีเชื้อไวรัส เดงกีกัด และอาจทำให้เกิดความรุนแรงขึ้น

กิจกรรมที่ 6 (ป.5)

หากนักเรียนอยู่ในชุมชนที่มีคนป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก นักเรียนจะมีโอกาสป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. การป้องกันและดูแลตนเองไม่ให้ป็นโรคไข้เลือดออก

การป้องกันและดูแลตนเองไม่ให้ป็นโรคไข้เลือดออก คือ การป้องกันไม่ให้ยุงกัด ซึ่งมีวิธีปฏิบัติ ดังนี้

1. ควรกรุประตู หน้าต่าง และช่องลมด้วยมุ้งลวด ตรวจสอบตราซ่อมแซมมุ้งลวดตาข่าย ฝาบ้าน อย่าให้มีร่องรอยช่องโหว่หรือรอยแตก
2. เก็บของในบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ เพราะยุงลายชอบออกไปหลบซ่อนตามมุมมืดของห้อง และเครื่องเรือนต่างๆ ที่รกรุงรัง
3. ควรอยู่ในที่มีลมพัดผ่านหรือเปิดพัดลมเป่า และในที่ที่มีแสงสว่างเพียงพอ
4. ใช้ไม้ติดยุงหรือใช้ยากันยุงที่มีขายอยู่หลายรูปแบบ โดยศึกษาวิธีการใช้ให้ถูกต้อง
5. กำจัดลูกน้ำยุงลายในบ้านและตามภาชนะต่างๆ ได้แก่ แจกันดอกไม้ ที่ปลูกพื้ต่าง จานรองกระถางต้นไม้ ฯลฯ

กิจกรรมที่ 7 (ป.5)

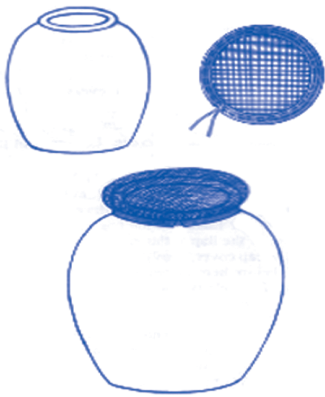
ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิด วิธีการป้องกันยุงกัด

8. การกำจัดลูกน้ำยุงลาย

การควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ได้ผลดีที่สุด คือ การกำจัดลูกน้ำยุงลายให้หมดไปจากบ้าน โรงเรียน และชุมชน ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำจัดลูกน้ำยุงลายเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก วิธีการกำจัดลูกน้ำยุงลาย มี 3 วิธี ดังนี้

1. วิธีทางกายภาพ เช่น

1.1 ปิดปากภาชนะเก็บน้ำด้วยตาข่ายไนล่อน ฝาอะลูมิเนียม หรือวัสดุอื่นใดที่สามารถปิดปากภาชนะเก็บน้ำนั้นได้อย่างมิดชิด จนยุงลายไม่สามารถเล็ดลอดเข้าไปวางไข่ได้

ภาพ แสดงการปิดปากโอ่งน้ำด้วยตาข่ายไนล่อน

1.2 หมั่นเปลี่ยนน้ำทุก 7 วัน วิธีนี้เหมาะสำหรับภาชนะเล็กๆ เช่น แจกันดอกไม้สด ที่ห้องบูชาพระ ศาลพระภูมิ ภาชนะที่ใช้เลี้ยงต้นพลูด่าง ไม้กวาดใบ ฯลฯ

1.3 เติมน้ำเดือดจัดๆ ทุก 7 วัน วิธีนี้ใช้ได้กับถ้วยหล่อขาตุ๋นกับข้าวก้นมด

1.4 ใช้กระชอนช้อนลูกน้ำ ในโอ่งน้ำ บ่อ/ถังเก็บน้ำในห้องน้ำ ห้องส้วม

2. วิธีทางชีวภาพ โดยการใช้ศัตรูธรรมชาติของลูกน้ำยุงลายเป็นตัวกำจัด เช่น

2.1 ลูกน้ำยุงยักษ์ โดยลูกน้ำยุงยักษ์ 1 ตัว สามารถกินลูกน้ำยุงลายได้ 30 ตัวต่อวัน

2.2 ปลากินลูกน้ำ เช่น ปลาหางนกยูง ปลาแกมบุเซีย ปลากัด ปลาสอด ปลาหัวตะกั่ว

2.3 ไรน้ำจืด โดยไรน้ำจืด 1 ตัวสามารถกินลูกน้ำยุงลายระยะที่ 1-2 ได้ 15-20 ตัวต่อวัน

2.4 ตัวอ่อนแมลงปอ กินลูกน้ำยุงและสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กอื่นๆ ที่อยู่ในน้ำเป็นอาหาร

นอกจากนี้ มีด้วงดิ่ง มวนวน มวนกรรเชียง และไส้เดือนฝอย ในจำนวนศัตรูธรรมชาติทั้งหมดนี้ การใช้ปลากินลูกน้ำเป็นวิธีที่ได้ผลดี สะดวก และประหยัดมากที่สุด เนื่องจากแพร่พันธุ์ง่าย กินลูกน้ำเก่ง อยู่ได้ทั้งในน้ำสะอาดและน้ำสกปรก และทนทานต่อสภาพแวดล้อมได้ดี

ลูกน้ำยุงยักษ์

ปลาหางนกยูง

3. วิธีทางเคมีภาพ คือ

การใช้ทรายกำจัดลูกน้ำยุงลาย อัตราส่วนคือ ทรายกำจัดลูกน้ำ 1 กรัม ต่อน้ำ 10 ลิตร แต่ทรายกำจัดลูกน้ำมีราคาค่อนข้างสูง ดังนั้น ควรใช้ทรายกำจัดลูกน้ำเฉพาะที่จำเป็นจริงๆ เช่น ภาชนะที่ไม่สามารถปิดฝาหรือเปลี่ยนถ่ายน้ำได้ทุกสัปดาห์ ภาชนะที่ไม่ควรใส่ทรายกำจัดลูกน้ำ ได้แก่ โอ่งน้ำดื่ม แจกัน ขวดเลี้ยงพุ่มต่าง ถ้วยหล่อขาตู้กับข้าว จานรองกระถางต้นไม้ ยางรถยนต์ อ่างบัว รางน้ำฝนอุดตัน ท่อระบายน้ำ หลุมบ่อ แอ่งน้ำ

กิจกรรมที่ 8 (ป.5)

กิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน ให้นักเรียนสาธิตวิธีการกำจัดลูกน้ำยุงลาย และเขียนสรุปสิ่งที่พบ

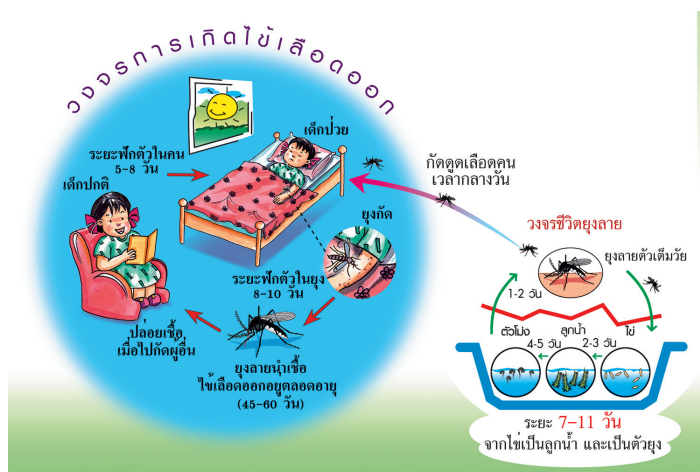
- กลุ่มที่ 1 สาธิตวิธีการกำจัดลูกน้ำทางกายภาพ
- กลุ่มที่ 2 สาธิตวิธีการกำจัดลูกน้ำทางชีวภาพ
- กลุ่มที่ 3 สาธิตวิธีการกำจัดลูกน้ำทางเคมีภาพ

ใบความรู้และกิจกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. โรคไข้เลือดออกและสาเหตุการเกิดโรค

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่มียุงลายเป็นพาหะ มักจะระบาดทุกปีโดยเฉพาะในฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน แต่จะมีผู้ป่วยจำนวนมาก โดยเฉพาะในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี

เชื้อที่เป็นสาเหตุคือเชื้อไวรัสเดงกี ถ่ายทอดเข้าสู่คนโดยยุงลายตัวเมียกัดและดูดเลือดผู้ป่วยที่อยู่ในระยะไข้สูง เชื้อไวรัสในตัวผู้ป่วยจะเข้าสู่กระแสเลือด เพื่อฟักตัว 8-12 วัน จากนั้นเชื้อจะออกมาที่ต่อมน้ำลายยุง เมื่อยุงตัวนี้ไปกัดคนปกติก็จะแพร่เชื้อให้ เชื้อจะฟักในคน 5-8 วัน หลังจากนั้นคนที่ถูกยุงมีเชื้อก็จะเกิดอาการของโรคได้

ภาพวงจรการเกิดโรคไข้เลือดออก

กิจกรรมที่ 1 (ป.6)

ให้นักเรียนวาดภาพวงจรการเกิดโรคไข้เลือดออก

2. อาการของโรคไข้เลือดออก

- ◆ ผู้ป่วยไข้เลือดออกจะมีไข้สูง ไม่ลด (อุณหภูมิเกิน 38 องศาเซลเซียส) ประมาณ 2-7 วัน
- ◆ คลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร อาจปวดท้อง แน่นท้อง กดเจ็บใต้ชายโครงขวา
- ◆ หลังจากมีไข้ 2-3 วัน มักจะมีจุดแดงที่ผิวหนัง คล้ายตุ่มยุ้งกืด
- ◆ อาการที่สำคัญต่างจากไข้หวัดคือ ไม่ไอ ไม่มีน้ำมูก ปวดหัวและปวดเมื่อยกล้ามเนื้อมาก
- ◆ หลังจากมีไข้ 2-7 วัน ไข้จะลดลงอย่างรวดเร็ว
- ◆ ผู้ที่มีอาการไม่รุนแรงจะค่อยๆ ดีขึ้นจนหายเป็นปกติ ภายใน 7-10 วัน
- ◆ แต่มีผู้ป่วยส่วนหนึ่ง จะมีอาการรุนแรงในระยะไข้ลด

อาการที่ควรสังเกตในช่วงไข้ลด คืออาการช็อก

- ◆ มีอาการตัวเย็น มือเท้าเย็น ชีพ กระสับกระส่าย
- ◆ ชีพจรเต้นเบา เร็ว ปวดท้องกระตันทัน
- ◆ กระหายน้ำ ปัสสาวะน้อยลง
- ◆ มีเลือดกำเดาไหล อาเจียนเป็นเลือด อุจจาระเป็นสีดำ

รายที่มีอาการรุนแรงอาจเสียชีวิต ถ้าไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกต้องทันที

กิจกรรมที่ 2 (ป.6)

พินพกา มีอาการป่วย อ่อนเพลีย ตัวร้อนมาก รับประทานอาหารได้น้อย และสังเกตเห็นว่า มีจุดเล็กๆ สีแดงใต้ผิวหนัง แพทย์ให้การวินิจฉัยว่าป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก

1. นักเรียนคิดว่าระยะไหนเป็นระยะอันตรายของโรคไข้เลือดออก.....
2. อาการที่ควรสังเกตมีอะไรบ้าง.....

.....
.....

3. การดูแลเบื้องต้นและการรักษา

- ◆ เช็ดตัวลดไข้ บ่อยๆ และกินยาลดไข้พาราเซตามอลเท่านั้น
- ◆ ให้อาหารอ่อนๆ ให้ดื่มน้ำผลไม้ น้ำเกลือแร่บ่อยๆ
- ◆ งดยาหรือเครื่องดื่มที่มีสีเข้ม ดำ (เพื่อแยกจากอาการเลือดออกจากรากฟันอาหาร)
- ◆ ถ้าไข้ไม่ลด หรือสงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก รีบไปพบแพทย์

การรักษาโรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส ปัจจุบันยังไม่มียารักษาเฉพาะและยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรค ดังนั้น การรักษาในปัจจุบันจึงเป็นการรักษาตามอาการของผู้ป่วย หรือแบบประคับประคองไม่ให้ผู้ป่วยมีอาการทรุดหนัก เพื่อให้ผู้ป่วยมีกำลังที่จะต้านทานโรคได้

กิจกรรมที่ 3 (ป.6)

ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์เจ็บป่วย ให้เพื่อนในห้องฟัง โดยเฉพาะผู้ที่เคยป่วย หรือใกล้ชิดผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก และให้ร่วมกันอภิปรายว่าเราควรจะช่วยเหลือตนเองและคนรอบข้างอย่างไรก่อนไปพบแพทย์

4. ข้อแตกต่างของยุงลายกับยุงชนิดอื่นๆ ในท้องถิ่น

ยุง (Mosquito) เป็นแมลงจำพวกหนึ่ง ยุงที่สำคัญ มีอยู่ 4 ชนิด คือ ยุงลายนำโรคไข้เลือดออก ยุงรำคาญนำโรคไข้สมองอักเสบ ยุงก้นปล่องนำโรคไข้มาลาเรีย และยุงเสียนำโรคเท้าช้าง

การสังเกตความแตกต่างของยุงแต่ละชนิด

ยุงลาย (Aedes)

ตัวเต็มวัย ลำตัวและขามีลายสีดำสลับขาว หากินเวลากลางวัน ในบ้านและรอบบ้าน วางไข่ในน้ำใสนิ่ง เย็น ลูกน้ำจะเกาะทำมุมกับผิวน้ำ เมื่อเจอแสงลูกน้ำจะหลบทันที และว่ายน้ำอย่างรวดเร็วเหมือนงูเลื้อย

ยุงรำคาญ (Culex)

ตัวเต็มวัย ลำตัวสีน้ำตาลถึงดำ หากินเวลาพลบค่ำบริเวณนอกบ้าน เมื่อเกาะพักลำตัวจะขนานกับพื้นหรือผิวน้ำ วางไข่ในท่อน้ำทิ้ง น้ำครำได้ลุนบ้าน ลูกน้ำจะเกาะทำมุมกับผิวน้ำเหมือนยุงลาย แต่ไม่ไวต่อแสง

ยุงก้นปล่อง (Anopheles) ตัวเต็มวัยลำตัวสีน้ำตาลถึงดำ หากินเวลากลางคืนนอกบ้าน เมื่อ
เกาะพักลำตัวจะทำมุม 45 องศา กับพื้น วางไข่ในน้ำใสไหลริน
ในป่าเขา ลูกน้ำจะเกาะขนานกับผิวน้ำ

ยุงเสือ (Mansonia)

ลำตัวสีน้ำตาลอ่อน หากินเวลากลางคืน นอกบ้าน เมื่อเกาะพัก
ลำตัวจะขนานกับพื้น วางไข่ในบึง และป่าพรุที่มีพืชน้ำ

กิจกรรมที่ 4 (ป.6)

แบบบันทึกการสำรวจลูกน้ำที่บ้าน

โดย ด.ช./ ด.ญ. ชั้น ป. เลขที่

สำรวจวันที่ เดือน พ.ศ. เวลา

1. จำนวนลูกน้ำที่พบ ตัว ภาชนะที่พบลูกน้ำคือ

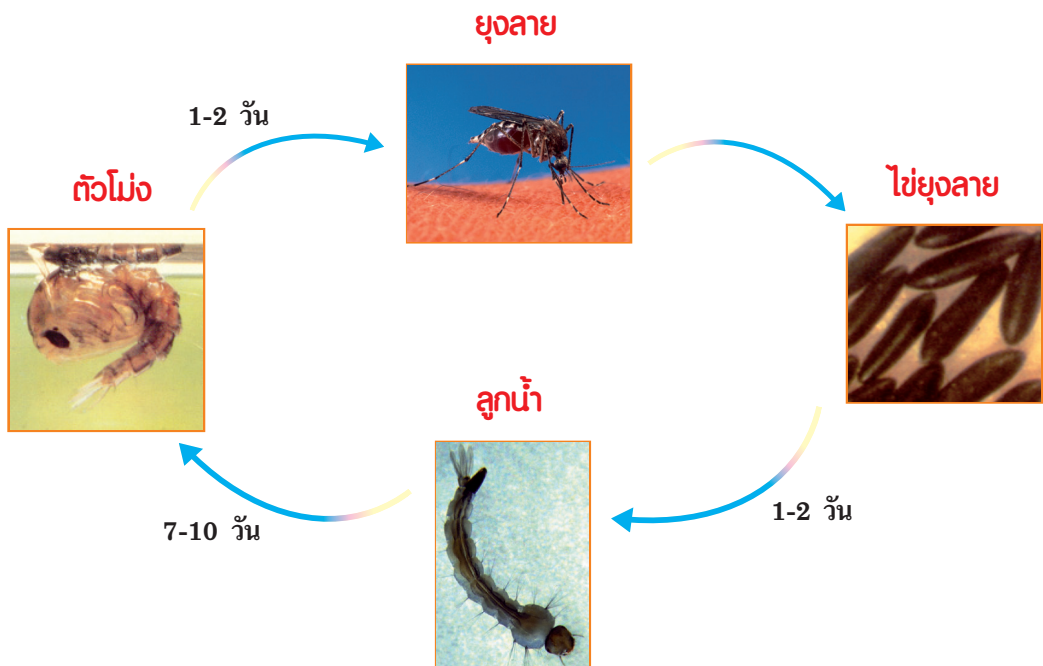
2. บอกลักษณะที่แตกต่างของยุง (ให้นักเรียนเติมคำในช่องว่างตามลักษณะของยุงแต่ละชนิด)

	ลักษณะยุง	หากินเวลา	บริเวณที่วางไข่	นำโรค
1. ยุงลาย				
2. ยุงรำคาญ				
3. ยุงก้นปล่อง				
4. ยุงเสือ				

5. วงจรชีวิตยุงลาย

หลังจากยุงลายตัวเมียดูดกินเลือดแล้ว จะวางไข่ในแหล่งน้ำที่มีลักษณะใส นิ่ง ไข่จะมีลักษณะเป็นฟองเดี่ยว สีดำ รวมกันเป็นกลุ่ม ประมาณ 1-2 วัน จะเจริญเติบโตออกเป็นลูกน้ำ ลูกน้ำจะเคลื่อนไหวอย่างว่องไวคล้ายงูเลื้อย ประมาณ 7-10 วัน จะกลายเป็น ตัวโม่ง ตัวโม่งเคลื่อนไหวช้า มีอายุ 1-2 วัน จะลอกคราบเป็น ยุงตัวเต็มวัย ยุงตัวผู้มีอายุ 6-7 วัน ดูดกินน้ำหวานดอกไม้เป็นอาหารเท่านั้น ส่วนยุงตัวเมียมีอายุ 45 วัน หลังจากดูดกินเลือดแล้ว 2-3 วัน ยุงลายตัวเมื่อก็กะหาที่วางไข่

วงจรชีวิตยุงลาย

กิจกรรมที่ 5 (ป.6)

1. ให้นักเรียนสำรวจลูกน้ำ แล้วนำมาใส่ในภาชนะที่ใส่น้ำผ่าขาวบางมาปิดครอบ แล้วนำมาสังเกตร่วมกันที่ชั้นเรียน บันทึกการเปลี่ยนแปลง จนกว่าจะเป็นตัวยุง

วันที่	การเปลี่ยนแปลง/วัน
	
	
	
	
	
	
	

6. กลุ่มที่เสี่ยงเป็นโรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออก มีุงลายเป็นพาหะนำโรค ธรรมชาติของยุงลายจะออกหากินในตอนกลางวัน มักหลบซ่อนตัวในที่มืดทั้งในบ้านและรอบบริเวณบ้าน แหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายจะอยู่ตามโอ่งน้ำ จานรองกระถางต้นไม้ และเศษภาชนะต่างๆ ที่ขังน้ำได้ โรคไข้เลือดออกจะระบาดทุกปีในช่วงฤดูฝน หรือช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ในแต่ละปีมีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกเป็นจำนวนมาก

กลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค คือ

1. เด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี
2. เด็กๆ หรือผู้ที่ต้องอยู่ในบริเวณที่อับ และมืด
3. ผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านที่มียุงและมีแหล่งเพาะพันธุ์จำนวนมาก
4. ผู้ที่อยู่ในชุมชน หรือหมู่บ้านที่มีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก
5. ผู้ที่ไม่เคยป่วยเป็นไข้เลือดออก จึงไม่มีภูมิคุ้มกัน
6. ผู้ที่เคยป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกแล้ว สามารถป่วยได้อีก หากถูกยุงที่มีเชื้อไวรัสเด็งกี กัด และอาจทำให้เกิดความรุนแรงขึ้น

กิจกรรมที่ 6 (ป.6)

มนัสเป็นนักเรียนชั้น ป.6 มีอาการป่วยเป็นไข้สูงมาก ปากแห้ง เบื่ออาหาร กินข้าว และน้ำไม่ได้ มักจะอาเจียน อีก 2 วันต่อมา มีจุดสีแดงใต้ผิวหนังเป็นเม็ดเล็กๆ เห็นได้ชัดเจน บริเวณท้องแขน และมีอาการปวดท้องใต้ชายโครงขวา อีก 2 วันต่อมา เมื่อแพทย์พบว่ามีเลือดออกมามาก และมีเลือดกำเดาไหลเป็นบางครั้ง

ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่า

1. มนัสป่วยเป็นโรคอะไร
2. หากมนัสเป็นเพื่อนร่วมชั้นของนักเรียน นักเรียนควรให้คำแนะนำมนัสอย่างไร
3. นักเรียนคิดว่า ใครมีโอกาสป่วยเช่นเดียวกับมนัสได้บ้าง
4. นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

7. วัตถุประสงค์เมื่อมีผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก

เมื่อมีผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ถ้านักเรียนป่วยที่โรงเรียนควรลดไข้โดยใช้ผ้าชุบน้ำธรรมดาเช็ดตัว หากไข้ไม่ลดให้กินยาลดไข้พาราเซตามอล (ห้ามใช้ยาจำพวกแอสไพริน) เพราะจะทำให้เลือดออกได้ง่าย
2. รับประทานอาหารและดื่มน้ำตามปกติ และควรดื่มผงละลายน้ำเกลือแร่ (โออาร์เอส) บ่อยๆ
3. ให้ผู้ปกครองพานักเรียนที่ป่วยไปรักษาที่โรงพยาบาลหรือสถานอนามัย
4. ให้นักเรียนพักผ่อนที่บ้านจนกว่าจะหายป่วย เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อแก่นักเรียนคนอื่น และให้นอนในมุ้งหรือห้องที่มีมุ้งลวด เมื่ออยู่ที่บ้านแม้ในเวลากลางวัน
5. กำจัดลูกน้ำ และควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่บ้านของผู้ป่วย และชักชวนเพื่อนบ้าน ให้ปฏิบัติด้วย
6. แจ้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่สถานอนามัยหรือโรงพยาบาลเพื่อสอบสวนและควบคุมโรค
7. ศึกษา/เรียนรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก และนำความรู้ไปใช้ในการกำจัดลูกน้ำและควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่บ้านและชุมชน

กิจกรรมที่ 7 (ป.6)

หากในชุมชนที่นักเรียนอยู่ มีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก 1 คน นักเรียนคิดว่าใครควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อไม่ให้มีการแพร่โรคไปยังเพื่อนๆ หรือผู้อื่น

บทบาทของนักเรียน.....

.....

.....

บทบาทของผู้ปกครอง.....

.....

.....

บทบาทของครู.....

.....

.....

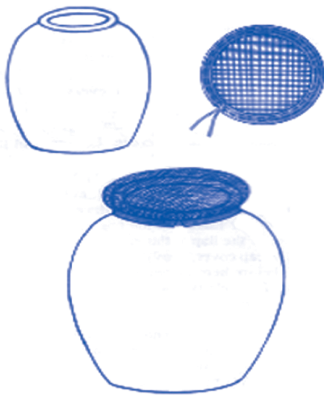
.....

8. การกำจัดลูกน้ำยุงลาย

การควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ได้ผลดีที่สุด คือ การกำจัดลูกน้ำยุงลายให้หมดไปจากบ้าน โรงเรียน และชุมชน ทุกคนมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้ วิธีการกำจัดลูกน้ำยุงลาย มี 3 วิธี ดังนี้

1. วิธีทางกายภาพ เช่น

1.1 ปิดปากภาชนะเก็บน้ำด้วยตาข่ายไนล่อน ฝาอะลูมิเนียม หรือวัสดุอื่นใดที่สามารถปิดปากภาชนะเก็บน้ำนั้นได้อย่างมิดชิด จนยุงลายไม่สามารถเล็ดลอดเข้าไปวางไข่ได้

ภาพ แสดงการปิดปากโอ่งน้ำด้วยตาข่ายไนล่อน

1.2 หมั่นเปลี่ยนน้ำทุก 7 วัน วิธีนี้เหมาะสำหรับภาชนะเล็กๆ เช่น แจกันดอกไม้สด ที่หิ้งบูชาพระ ที่ศาลพระภูมิ หรือแจกันประดับตามโต๊ะ ภาชนะที่ใช้เลี้ยงต้นพื้ต่าง ฝักกวนอิม ฯลฯ

1.3 เติมน้ำเดือดจัดๆ ทุก 7 วัน วิธีนี้ใช้ได้กับถ้วยหล่อชาตุ้กับข้าวก้นมด ซึ่งถ้าในช่วง 7 วัน ที่ผ่านมามีลูกน้ำเกิดขึ้น ลูกน้ำก็จะถูกน้ำเดือดลวกตายไป

1.4 ใช้กระชอนช้อนลูกน้ำ เพื่อลดจำนวนยุงลายในโอ่งน้ำ บ่อซีเมนต์เก็บน้ำในห้องน้ำ ห้องส้วม ฯลฯ ให้ลดน้อยลงมากที่สุดและอย่างรวดเร็ว

2. วิธีทางชีวภาพ โดยการใช้องค์ธรรมชาติดึงลูกน้ำยุงลายเป็นตัวกำจัด เช่น

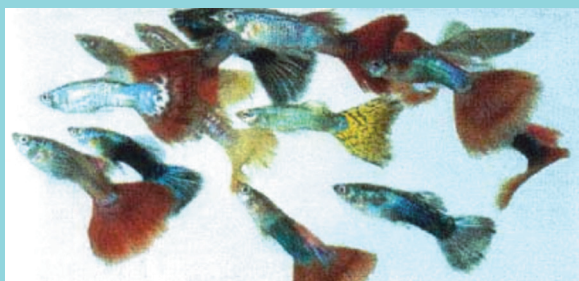
- 2.1 ลูกน้ำยุงยักษ์ โดยลูกน้ำยุงยักษ์ 1 ตัว สามารถกินลูกน้ำยุงลายได้ 30 ตัวต่อวัน
- 2.2 ปลากินลูกน้ำ เช่น ปลาหางนกยูง ปลาแกมบุงเซีย ปลากัด ปลาซอด ปลาหัวตะกั่ว
- 2.3 ไรน้ำจืด โดยไรน้ำจืด 1 ตัวสามารถกินลูกน้ำยุงลายระยะที่ 1-2 ได้ 15-20 ตัวต่อวัน
- 2.4 ตัวอ่อนแมลงปอ กินลูกน้ำยุงและสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กอื่นๆ ที่อยู่ในน้ำเป็นอาหาร
- 2.5 ตัวงูคิง มวนวน มวนกรรเชียง อาศัยอยู่ในน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ รวมทั้งบ่อซีเมนต์เก็บนํ้านอกบ้าน เป็นศัตรูธรรมชาติของลูกน้ำยุง

2.6 ไล่เดือนฝอย ตัวอ่อนของไล่เดือนฝอยจะเข้าไปอาศัยอยู่ในบริเวณส่วนนอกของลูกน้ำ เมื่อเจริญเติบโตได้ระยะหนึ่งแล้วก็จะไชออกมาทำให้ลูกน้ำตาย

ในจำนวนศัตรูธรรมชาติทั้งหมดนี้ การใช้ปลากินลูกน้ำเป็นวิธีที่ได้ผลดี สะดวก และประหยัดมากที่สุด เนื่องจากแพร่พันธุ์ง่าย กินลูกน้ำเก่ง อยู่ได้ทั้งในน้ำสะอาดและน้ำสกปรก และทนทานต่อสภาพแวดล้อมได้ดี

ลูกน้ำยุงยักษ์

ปลาหางนกยูง

3. วิธีทางเคมีภาพ คือ

การใช้ทรายเพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย อัตราส่วนคือ ทรายกำจัดลูกน้ำ 1 กรัม ต่อน้ำ 10 ลิตร แต่ทรายกำจัดลูกน้ำมีราคาค่อนข้างสูง ดังนั้น ควรใส่ทรายกำจัดลูกน้ำเฉพาะที่จำเป็นจริงๆ เช่น ภาชนะที่ไม่สามารถปิดฝาหรือเปลี่ยนถ่ายน้ำได้ทุกสัปดาห์ ภาชนะที่ไม่ควรใส่ทรายกำจัดลูกน้ำ ได้แก่ โอ่งน้ำดื่ม แจกัน ขวดเลี้ยงพื้ต่าง ถ้วยหล่อชาตู้กับข้าว จานรองกระถางต้นไม้ ยางรถยนต์ อ่างบัว รางน้ำฝนอุดตัน ท่อระบายน้ำ

กิจกรรมที่ 8 (ป.6)

จากภาพให้นักเรียนบอกวิธีการกำจัด / ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้อย่างไร

	วิธีทำลาย
	วิธีทำลาย
	วิธีทำลาย

แหล่งข้อมูลในการขอรับคำแนะนำ

แหล่งข้อมูล/คำแนะนำ

- ◆ สถานีอนามัย หรือสถานบริการสาธารณสุขทุกจังหวัด
- ◆ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ทุกจังหวัด
- ◆ โรงพยาบาลทุกแห่ง
- ◆ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคเขต
- ◆ สำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร
- ◆ กลุ่มโรคไข้เลือดออก สำนักโรคติดต่อฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรค
โทรศัพท์ 0-25903104-5
- ◆ เว็บไซต์ <http://dhf.ddc.moph.go.th/>
- ◆ เว็บไซต์อื่นๆ เช่น google.com, yahoo.com, sanook.com โดยใช้คำว่า “โรคไข้เลือดออก”

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายแพทย์วิชัย สติมัย	ผู้อำนวยการสำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง	กรมควบคุมโรค
นายแพทย์อนุตรศักดิ์ รัชตะทัต	หัวหน้ากลุ่มโรคไข้เลือดออก	กรมควบคุมโรค
นางสาวอาภรณ์ เหล่ามีผล	นักวิชาการสาธารณสุข 9 ว.	กรมควบคุมโรค

คณะผู้จัดทำ

กระทรวงสาธารณสุข สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค

1. นางดวงพร ศรีสวัสดิ์
2. นางนพรัตน์ มงคลกลางกูร
3. นายจิระพัฒน์ เกตุแก้ว
4. นายอนันต์ พระจันทร์ศรี
5. นางสาวเจตสุตา กาญจนสุวรรณ
6. นายศรายุทธ พรหมสุข
7. นายดำรงศักดิ์ จันทร์สระคู
8. นางสาวธাত্রี เจริญกิจ
9. นางสุนีย์ ครอบบัวบาน
10. นายชินภัทร พงษ์หิรัญ

กระทรวงศึกษาธิการ

1. ดร.พิมพ์พิมพ์ ธิงเจริญ
 2. นางสุกัญญา งามบรรจง
 3. นายศักดิ์ชัย ฌรณคัมพู
 4. นางนิภา พรหมเมือง
 5. นางวัชรีย์ สงสม
 6. นางวิภาดา เพ็งธรรม
 7. นายศักดิ์เดช จุมนิ
 8. นางจิตติรัตน์ สามารณ
- สำนักพัฒนาคุณภาพและกิจกรรมนักเรียน สพฐ.
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.
โรงเรียนวัดหนองเต็ด (ศักดิ์ศิลป์ราษฎร์ราษฎร์) จังหวัดฉะเชิงเทรา
โรงเรียนบ้านบ่อหิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
โรงเรียนเอกศิลป์ราษฎร์พัฒนา อ.เมือง จ.ระนอง
โรงเรียนบ้านแกนาดำ อ.ลำโรง จ.อุบลราชธานี
โรงเรียนวัดโคกแก้ววังพระจันทร์ อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา
โรงเรียนบ้านแกนาดำ อ.ลำโรง จ.อุบลราชธานี

บรรณาธิการ

นางนพรัตน์ มงคลกลางกูร
นางดวงพร ศรีสวัสดิ์

สนับสนุนโดย

องค์การอนามัยโลก ประเทศไทย

ผู้จัดทำ

สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทร. 0-2590-3104-5 โทรสาร 0-2591-8433
[www.http://dhf.ddc.moph.go.th](http://dhf.ddc.moph.go.th)